

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В.Н.КАРАЗІНА

ФІЗИКО-ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра безпеки життєдіяльності

ЗАТВЕРДЖУЮ
ЗАВІДУЮЧИЙ КАФЕДРИ

“ _____ ” _____ 20__ р.

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Безпека життєдіяльності» (для студентів 3 курсу денної форми навчання напряму підготовки 6.070203 "Прикладна фізика") / Харк. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна; уклад. : М. І. Адаменко, Є. В. Доронін, Ю. В. Квітковський. – Х.: ХНУ, 2012. – 12 с.

Рецензенти: проф. Немченко К.Е.

Відповідальний за випуск: М. І. Адаменко

Рекомендовано кафедрою "Безпека життєдіяльності",
протокол № ____ від _____ р.

ЗМІСТ

	Стор.
1 Загальні засади самостійної роботи студента.....	4
2 Індивідуальні завдання.....	6
3. Теоретичний матеріал для самостійного опрацювання студентом.....	6
4 Навчально–методичні матеріали.....	7
5 Методи і критерії оцінювання знань (розподіл балів за навчальною програмою).....	10

1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Структура дисципліни «Безпека життєдіяльності»

Вид роботи	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Лекційні заняття, год.	16	—
Практичні (семінарські) заняття, год.	16	—
Всього аудиторних, год.	32	—

Навчальна дисципліна «Безпека життєдіяльності» є нормативною дисципліною, що включається в навчальні плани як самостійна дисципліна обов'язкового вибору. Вона зберігає свою самостійність за будь-якої організаційної структури вищого навчального закладу.

Обсяг навчального часу для вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» визначений державними вимогами (спільний наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 21.10.2010 року, № 969/922/216 «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України») і складає 72 академічних години (2,0 кредити ECTS), з яких 32 годин відведено на аудиторні заняття, 40 годин – самостійна робота студентів. У процесі опанування навчальним матеріалом студенти виконують розрахунково-графічну роботу. Форма підсумкового контролю знань – диференційований залік.

Головна мета дисципліни «Безпека життєдіяльності» полягає у набутті студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку. Оволодіння цим курсом повинне виробити у студентів уявлення про теоретичні та наукові основи забезпечення індивідуальної та колективної безпеки життєдіяльності. Ця дисципліна належить до фундаментальних наук, які формують фаховий світогляд майбутніх фахівців у галузі охорони праці.

Вивчення курсу «Безпека життєдіяльності» орієнтує студентів на отримання систематичних та ґрунтовних знань із суміжних курсів (охорона праці, загальна фізика, хімія, вища математика, економіка) для оволодіння наступними професійно орієнтованими дисциплінами, на цілеспрямовану роботу над вивченням спеціальної літератури, активну роботу на лекціях, самостійну індивідуальну роботу.

Завдання дисципліни: опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої

відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- теоретичні основи забезпечення безпеки життєдіяльності;
- методи проведення досліджень і організації діяльності у галузі безпеки життєдіяльності;
- методологію і методику проведення моніторингу стану безпеки життєдіяльності колективу.

вміти:

- визначати імовірнісні збитки від порушень умов безпеки життєдіяльності;
- визначати критерії і норми безпеки життєдіяльності, контролю за небезпечними чинниками;
- визначати комплексні заходи з профілактики порушення вимог щодо забезпечення безпеки життєдіяльності.

Самостійна робота студента є однією із важливих складових навчального процесу, яка безпосередньо впливає на глибину, неформальність та стійкість набутих знань і умінь.

Метою самостійної роботи студента (СРС) є забезпечення засвоєння в повному обсязі навчальної програми дисципліни «Цивільний захист» шляхом свідомого закріплення, поглиблення і систематизації набутих теоретичних знань, а також опанування навичок роботи з керівними документами, нормативною, навчальною і науково-методичною літературою, вміння вільно орієнтуватися в інформаційному просторі.

СРС є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом під час позааудиторної навчальної роботи і його творчого застосування в майбутній професійній діяльності.

Загалом самостійна робота студента класифікується за наступними ознаками:

1. Види самостійної роботи:

- самостійна робота, яка забезпечує підготовку до аудиторних занять, поточного і семестрового контролю знань;
- пошуково-аналітична робота;
- науково-дослідна робота;
- практика на підприємствах та в організаціях,
- участь в тренінгах

2. Форми самостійної роботи:

- самостійне опрацювання або вивчення теоретичного матеріалу;
- виконання домашніх завдань;
- підготовка до контрольних робіт, тестів та інших форм поточного контролю;
- письмове оформлення звітів з лабораторних робіт;
- підготовка до модульних та семестрових контролів;

– підготовка рефератів тощо.

Самостійна робота з дисципліни «Цивільний захист» передбачена навчальним планом підготовки студентів різних спеціальностей, які навчаються в університеті. СРС спрямована на досягнення поставленої мети через виконання відповідних завдань, зміст, обсяги і структура яких наведені далі.

Самостійна робота студентів

№	Зміст роботи	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1	Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу	20	—
2	Підготовка до практичних занять	8	—
3	Підготовка до диференційованого заліку	2	—
4	Виконання індивідуальних завдань	—	-
5	Виконання контрольних робіт	—	—
	Разом	40	—

2. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання не передбачене

3. ТЕОРЕТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ СТУДЕНТОМ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек	2
2	Ризик як кількісна оцінка небезпек	2
3	Загальне поняття про індивідуальну безпеку	2
4	Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки	2
5	Техногенні небезпеки та їх наслідки	2
6	Пожежна безпека	2
7	Радіаційна безпека	2
8	Хімічна безпека	2
9	Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики	2
10	Соціальні та психологічні фактори ризику	2
11	Поведінкові реакції населення у НС	2
12	Застосування комплексно орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку НС	2
13	Індивідуальна поведінка під час НС	2

14	Менеджмент безпеки	2
15	Правове забезпечення захисту населення та АТО під час НС	3
16	Організаційно-функціональна структура захисту населення та АТО у НС	3
17	Управління силами та засобами ОГ під час НС	3
18	Основи організації аварійно-рятувальних робіт.	3
	Разом	40

4. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Керівні документи:

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. ДСТУ 2272-2006 „Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять”.
2. Конституція України. Основний закон. – К., 1996.
3. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). - Київ: Відділ поліграфії Українського центру держсанепіднагляду МОЗ України, 1998. - 125 с.
4. Про адміністративні порушення: Закон України. – К., 1993.
5. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27.
6. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
7. Про охорону здоров'я: Закон України. – К., 1992.
8. Про охорону праці: Закон України. – К., 1992.
9. Про пожежну безпеку: Закон України. – К., 1993.
10. Про цивільну оборону України: Закон України від 3 лютого 1993 р. – К., 1993.
11. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
12. Про охорону здоров'я: Закон України. – К., 1992.
13. Про пожежну безпеку: Закон України. – К., 1993.

Основна література

14. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки: Навч. посібник/ В.В. Бегун, І.М. Науменко - К.: , 2004. – 328с.
15. Березуцький В.В., Васьковець Л.А., Вершиніна Н.П. та ін. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред. проф. В.В. Березуцького. – Х.: Факт, 2005. – 348 с.
16. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти України I-IV рівнів акредитації/ за ред. /Є. П. Желібо, і В.М. Пічі. – Львів: Піча Ю.В., К.: "Каравела", Львів: "Новий Світ", 2002. – 328 с.
17. Касьянов М.А., Ревенко Ю.П., Медяник В.О., Арнаут І.М., Друзь О.М., Тищенко Ю.А. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. – 284 с.
18. Концепція освіти з напрямку "Безпека життя і діяльності людини" / В.О. Кузнецов, В.В. Мухін, О.Ю. Буров та ін. // Інформаційний вісник. Вища освіта.

- К.: Вид-во наук.-метод. центру вищої освіти МОНУ, 2001. – № 6. – С. 6–17.
19. Ліпкан В.А. Безпекознавство: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2003. – 208 с.
20. Михайлюк В.О. Цивільний захист: Навч.посібник. Миколаїв: НУК, 2005. – ч.1. Соціальна, техногенна і природна безпека. – 136 с.
21. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008, - 158 с.
22. Мохняк С.М., Дацько О.С., Козій О.І., Романів А.С., Петрук М.П., Скіра В.В., Васійчук В.О., Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавництво НУ "Львівська політехніка", 2009.- 264 с.
23. Осипенко С.І., Іванов А.В. "Організація функціонального навчання у сфері цивільного захисту". Навчальний посібник. – К., 2008. – 286с.
24. Скобло Ю.С., Соколовська Т.Б., Мазоренко Д.І., Тіщенко Л.М., Троянов М.М. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. – Київ: Кондор, 2003. – 424с.
25. Черняков О.Г., Кочін І.В., Сидоренко П.І., Букін В.Є, Костенецький М.І. Медицина катастроф. Навч. посібник. К.: "Здоров'я". 2001, - 348 с.
26. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності. Навч. посіб. – Львів: Видавництво "Бескид Біт", 2005. – 304 с.
27. Яремко З.М. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. Львів. Видавничий центр ЛНУ ім. Ів. Франка, 2005.- 301 с.

Додаткова література

28. Бегун В.В., Бегун С.В., Широков С.В. Казачков І.В., Литвинов В.В., Письменный Е.Н. Культура безопасности на ядерных объектах Украины. Учебн. пособие. – К. НТУУ КПИ, 2009, -363с.
29. Безопасность жизнедеятельности: Учебник / Под ред. проф. Э.А. Арустамова. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Изд. дом "Дашков и К", 2000. – 678 с.
30. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. / О.С. Баб'як, О.М. Сітенко, І.В. Ківва та ін. – Х.: Ранок, 2000. – 304 с.
31. Заплатинський В. М. Полімовний тлумачний словник з безпеки. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 120 с. ISBN 978-911-01-0002-1
32. Заплатинський В., Матис Й. Безопасность в эру глобализации. Монография. – ЦУЛ, 2010.- 142.
33. Иванова І.В., Заплатинський В.М., Гвоздій С.П. "Безпека життєдіяльності" навчально-контролюючі тести. – Київ: "Саміт-книга", 2005. – 148 с.
34. Импульсная техника пожаротушения и многоплановой защиты. Изд.3-е, с изм. и доп./ Сост. В.Д.Захматов, А.С. Кожемякин. – Черкассы: ЧГТУ, 2002. – 31 с.
35. Кулалаєва Н.В., Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д., Ручні та пересувні засоби пожежогасіння: основні типи, будова та безпечне використання. Навчальний посібник. Київ, 2011. – 189 с.
36. Кулешов Н.І., Уваров Ю.В., Олейник Є.Л., Пустомельник В.П., Єгурнов Ф.І. Пожежна безпека будівель та споруд. – Харків, 2004. – 271 с.

37. Літвак С. М., Михайлюк В. О. Безпека життєдіяльності. Навч. посібник. Миколаїв. - ТОВ "Компанія ВІД". – 2001. – 230 с.
38. Надзвичайні ситуації. Основи законодавства України. – К., 1998. – 544 с.
39. Основи соціоекології: Навч. посіб. / Г.О. Бачинський, Н.В. Бернада, В.Д. Бондаренко та ін.; За ред. Г. О. Бачинського. – К.: Вища шк., 1995. – 238 с.
40. Павленко А. Р. Компьютер и здоровье. Решение проблемы. 3-е изд., перераб. и доп. – К.: "Основа", 1998. – 152 с.
41. Пістун І. П. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. – Суми: Університет. книга, 1999. – 301 с.
42. Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом МНС України 19.10.2004 року № 126
43. Смоляр В. І. Фізіологія та гігієна харчування. Підручник для студентів. – К.: "Здоров'я", 2000. – 335 с.
44. Халмурадов Б.Д. Безпека життєдіяльності. Перша допомога в надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 138 с.
45. Ярошевська В.М., Ярошевський М.М., Москальов І.В. Безпека життєдіяльності. – К.: НМЦ, 1997. – 292 с.

Internet-джерела

46. Офіційне інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
47. Верховна Рада України <http://www.rada.kiev.ua>.
48. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
49. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.
50. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
51. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи <http://www.mns.gov.ua/>.
52. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rainbow.gov.ua/>.
53. Постійне представництво України при ООН <http://www.uamission.org/>.
54. Північноатлантичний альянс (НАТО) <http://www.nato.int/>.
55. Новини про поточні події у світі, в т. ч. про надзвичайні ситуації <http://www.100top.ru/news/> (російською мовою).
56. Сайт, присвячений землетрусам та сейсмічному районуванню території <http://www.scgis.ru/russian/>.
57. Сайт, присвячений надзвичайним ситуаціям природного характеру <http://chronicl.chat.ru/>.
58. Офіційний сайт Американського вулканологічного товариства <http://vulcan.wr.usgs.gov/> (англійською мовою).
59. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України <http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm>.

60. <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).
61. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
62. <http://www.iacis.ru> - Официальный сайт Межпарламентской Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств (МПА СНГ).
63. <http://base.safework.ru/iloenc> - Энциклопедия по охране и безопасности труда МОТ.
64. <http://base.safework.ru/safework> - Библиотека безопасного труда МОТ.
65. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
66. <http://www.budinfo.com.ua> - Портал «Украина строительная: строительные компании Украины, строительные стандарты: ДБН ГОСТ ДСТУ».

5. МЕТОДИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ (РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА НАВЧАЛЬНОЮ ПРОГРАМОЮ)

Поточне тестування та самостійна робота				Сума
Модуль 1				
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль №2		
T1	T2	T3	T4	
5	5	5	10	25

Поточне тестування та самостійна робота				Іспит	Сума
Модуль 2					
Змістовий модуль №3		Змістовий модуль №4			
T5	T6	T7	T8		
10	5	10	10	40	100

T1, T2 ... – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
80-89	B	добре
70-79	C	
60-69	D	задовільно
50-59	E	
1-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки до самостійної роботи
з дисципліни

«Безпека життєдіяльності»

(для студентів 3 курсу денної форми навчання
напрямку підготовки 6.070203 «Прикладна фізика»)

Укладачі **АДАМЕНКО Микола Ігоревич,**
ДОРОНІН Євген Володимирович,
КВІТКОВСЬКИЙ Юрій Володимирович

Відповідальний за випуск *М. І. Адаменко*

Редактор
Комп'ютерне верстання

План 2012, поз. _____

Підп. до друку _____р.
Друк на ризографі
Тираж _____ пр.

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 0,5
Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківська національний університет імені В. Н. Каразіна,
пл. Свободи, 4, Харків, 610222

Електронна адреса: _____

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № _____ від _____ р.

Для нотаток